

Kobięcy strój BIŁGORAJSKI

Strój biłgorajski, zwany także biłgorajsko-tarnogrodzkim, noszony był przez mieszkańców wsi na terenie Równiny Biłgorajskiej położonej po obu stronach rzeki Tanew, w jej górnym biegu. Uważany jest za najbardziej archaiczny strój ludowy w Polsce. Wyróżnia się prostym krojem, tradycyjnymi tkaninami samodzielnymi, wykonywanymi na ręcznym krośnie oraz zastosowaniem w hafcie podstawowych ściegów liczonych. Ubranie tego typu noszono do drugiej połowy XX wieku. Kobięce ubrania szyto prawie wyłącznie z tkanin lnianych, a dominującym kolorem była biel. Zdobienia były koloru czerwonego, czarnego i niebieskiego, czasem granatowego, sporadycznie zielonego.

Na stałej wystawie etnograficznej prezentowany jest odświętny strój kobięcy. Składają się na niego: długa koszula, spódnica, płócienna zapaska, czepek zwany *hamelką* oraz żupan lub sukmana, zimą zaś biały kożuch. Powszechnie stosowane były różnorodne chusty, które zarzucano na ramiona. Na nogi zakładano skórzane chodaki, a w początkach XX w. czarne sznurowane trzewiki na niskim obcasie.

Czepek zwany *hamelką* był nakładany na czubek głowy, na gładko uczesane włosy, z przedziałkiem. Czepek tworzą dwie obręcze wkładane jedną w drugą. Pierwsza, o średnicy około 15 cm wykonana jest z drewna, a druga z tektury. Na drugiej obręczy rozpięta jest pomarańczowa, atlasowa tkanina. W środku, w obręczach, zebrane są włosy ułożone w koczek. Czepek opasany jest pasem płótna zwanym *zatycką*, ozdobionym na całej szerokości haftem w kolorze czerwonym. Na *hamelkę* nałożona jest *zarzutka*, czyli prostokątny płat samodziału lnianego o wymiarach około 70 cm x 240 cm. Okrywa on również ramiona i ciało kobiety aż po kolana. *Zarzutka* zdobiona jest czerwonym haftem umieszczonym wzdłuż węższych boków oraz przy jednym z boków dłuższych, ale tylko w części okalającej twarz.

Kolejnym elementem stroju kobięcego jest lniana koszula o kroju przyramkowym, czyli uszyta z dwóch prostokątnych części tkaniny, stanowiących przód i tył koszuli. Na ramionach są one połączone ze sobą prostokątnym kawałkiem materiału zwanym *przyramką*. Rękawy również wykonane są z prostokątnych kawałków tkaniny. Na szwach *przyramki*, z obydwu jej stron – dla wzmocnienia i ozdoby, wyszyte są niebieskim haftem. Przy szyi koszula ma mały, wykładany kołnierzyk i rozcięcie z przodu związane na kokardkę czerwoną, atlasową wstążką. Na koszulę, pod kołnierz, nałożonych jest pięć sznurów czerwonych koralików naturalnych.

Koszula schowana jest w spódnicy zwanej *malowanką*. Spódnica sięga stóp i jest uszyta ręcznie z dwóch kawałków białego lnianego płótna. Zdobią ją odcisnięte, czarne wzory geometryczne – rzędy drobnych łańcuszków, kwadratów i krzyżyków ułożonych w pionowe

pasy. Przednią część spódnicy osłania lniany fartuch zwany zapaską. Jest on ozdobiony po bokach, na środku i na dole haftem w kolorze czerwonym o szerokości około 6 cm. Koszula, spódnica i zapaska przewiązane są *krajką*, czyli czerwono-kremowym pasem, o szerokości 5 cm. Jest ona zawiązana w węzeł na lewym boku.

Całości stroju dopełniają skórzane chodaki. Wykonano je z prostokątnego kawałka skóry, zszytego od palców do podbicia oraz na pięcie. Z boku mają wycięte małe dziurki, przez które przewlekano rzemień pełniący rolę sznurowadeł. Chodaki nakładane były na nogi okręcone do połowy łydki pasami lnianego płótna, czyli onucami.